

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-3>

УДК 657.6:346.3

Василюк Марія Михайлівна

доктор економічних наук, професор,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7372-4382>

Кузьмін Тетяна Леонідівна

доктор філософії за спеціальністю 051 Економіка,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4601-1226>

Гнатюк Тарас Михайлович

кандидат економічних наук, доцент,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID: національний університет імені Василя Стефаника
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7984-987X>

Верб'янська Романа Василівна

здобувач другого (магістерського) рівня,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-8537-4203>

**Mariya Vasylyuk, Tetiana Kuzmin,
Taras Gnatiuk, Romana Verbianska**
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ І ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ВИТРАТ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ У КОНТЕКСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ

CONCEPTUAL PRINCIPLES OF ACCOUNTING AND INTERNAL AUDIT OF EXPENDITURES IN A BUDGETARY INSTITUTION IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION OF ECONOMIC PROCESSES

Анотація. Мета статті полягає у дослідженні впливу цифровізації обліку та внутрішнього аудиту витрат у бюджетних установах на підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами, а також аналіз сучасних інструментів і технологій, що сприяють забезпеченню прозорості та зниженню корупційних ризиків у державному секторі. У статті розглядаються основні аспекти цифровізації обліку та внутрішнього аудиту витрат у бюджетних установах, зокрема автоматизація облікових процесів, інтеграція з державними системами та впровадження електронного документообігу. Визначено основні концептуальні засади цифровізації обліку та аудиту витрат, а також сучасні інструменти внутрішнього аудиту, що сприяють оптимізації фінансових процесів у бюджетних установах. Практична значущість результатів дослідження полягає в тому, що розроблено рекомендації для вдосконалення процесів обліку та внутрішнього аудиту витрат у бюджетних установах через впровадження цифрових технологій.

Ключові слова: цифровізація, облік витрат, концепції внутрішнього аудиту, цифрові технології, внутрішній аудит, концепції обліку.

Summary. The purpose of the article is to study the impact of digitalization of accounting and internal audit of expenditures in budgetary institutions on improving the efficiency of financial resource management, as well as to analyze modern tools and technologies that contribute to ensuring transparency and reducing corruption risks in the public sector. In order to achieve the set goal, the methods of induction and deduction are used – to analyze general trends and specific cases, synthesis – to combine theoretical and practical aspects, comparison – to assess the effectiveness of different approaches, abstraction – to identify key factors, and the graphical method – for visualizing the results of the research. The applied methods help to systematize data and effectively assess the impact of digitalization on accounting and internal audit of expenditures. The article discusses the key aspects of

the digitalization of accounting and internal audit of expenditures in public institutions, including automation of accounting processes, integration with state systems, and the implementation of electronic document management. The study explores the advantages of using modern digital technologies such as Big Data, BI systems, and blockchain for ensuring transparency, reducing corruption risks, and improving the efficiency of public financial management. The article identifies the fundamental conceptual principles of digitalizing accounting and audit processes, as well as the modern internal audit tools that support the optimization of financial processes in public institutions. These principles and tools enable more streamlined operations, increased accuracy, and improved decision-making. The practical significance of this research lies in the development of recommendations for enhancing the processes of accounting and internal auditing of expenditures in public institutions through the implementation of digital technologies. The conceptual foundations established in the study allow for improving the transparency, efficiency, and accuracy of financial operations, reducing the risks of corruption, and ensuring the availability of financial data for oversight bodies. By integrating these digital technologies, public institutions can move toward greater accountability and better resource management.

Keywords: digitalization, expenditure accounting, internal audit concepts, digital technologies, internal audit, accounting concepts.

Постановка проблеми. Необхідність впровадження ефективних і прозорих механізмів обліку та внутрішнього аудиту витрат у бюджетних установах полягає в забезпеченні раціонального використання державних коштів, підвищенні ефективності управлінських процесів та зменшенні ризиків фінансових порушень. Цифровізація цих процесів є ключовим кроком до досягнення цих цілей, оскільки вона дозволяє автоматизувати обробку даних, забезпечити доступність фінансової інформації в режимі реального часу та знизити можливості для корупційних схем.

Актуальність впровадження ефективних і прозорих механізмів обліку та внутрішнього аудиту витрат у бюджетних установах полягає в забезпеченні раціонального використання державних фінансів, підвищенні ефективності управлінських процесів та зменшенні ризиків фінансових порушень. З практичної точки зору, вирішення цієї проблеми є важливим для підвищення ефективності використання бюджетних коштів та зменшення адміністративних витрат, що є важливим аспектом сталого розвитку державної фінансової системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання використання цифрових технологій з обліку та внутрішнього аудиту витрат розглянуто у дослідженнях багатьох вчених, що свідчить про важливість цього процесу для підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами та забезпечення прозорості в державному секторі. Зокрема, у працях С.В. Бардаш та Л.І. Грабчук [1], В.В. Муравський [2], В.І. Кузь [3], П.Р. Пуцентейло та А.В. Довбуш [4], Л.Ф. Соколенко [5], О.Е. Лубенченко [6] та ін. Проте, незважаючи на значну кількість теоретичних досліджень, проблема практичного впровадження цифрових технологій у бюджетних установах залишається недостатньо дослідженою, особливо в контексті ефективності їхнього застосування на різних етапах обліку та аудиту витрат.

Попри значний прогрес у цифровізації обліку та аудиту витрат у бюджетних установах, існують

ще низка невирішених проблем, які потребують подальшого дослідження. Однією з них є недостатня інтеграція новітніх технологій, таких як штучний інтелект і машинне навчання, для прогнозування витрат і автоматичного виявлення аномалій у фінансових операціях.

Метою статті є дослідження впливу цифровізації обліку та внутрішнього аудиту витрат у бюджетних установах на підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами, а також аналіз сучасних інструментів і технологій, що сприяють забезпеченню прозорості та зниженню корупційних ризиків у державному секторі.

Завдання дослідження включають: аналіз сучасних підходів до цифровізації обліку та внутрішнього аудиту витрат у бюджетних установах; вивчення основних переваг і викликів впровадження цифрових технологій у фінансове управління державними коштами; розгляд впливу цифровізації на прозорість витрат і зниження корупційних ризиків у державному секторі; дослідження концептуальних засад і інструментів цифровізації обліку та внутрішнього аудиту витрат у бюджетних установах.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному світі, де цифрові технології активно інтегруються в усі сфери діяльності, бюджетні установи також не можуть залишатися осторонь цього процесу. Цифровізація обліку та внутрішнього аудиту витрат у бюджетних установах є важливим кроком до підвищення прозорості, ефективності та точності господарських процесів. Особливості цифровізації обліку в бюджетних установах наведено в табл. 1.

Цифровізація обліку в бюджетних установах дозволяє підвищити ефективність управління державними фінансами, забезпечити прозорість витрат і зменшити корупційні ризики. Це важливий етап у модернізації фінансової системи країни. Саме цифровізація обліку в бюджетних установах підвищує ефективність управління державними фінансами, сприяє прозорості витрат і мінімізує корупційні ризики [7, с. 89].

Таблиця 1 – Особливості цифровізації обліку в бюджетних установах

№	Особливості	Характеристика
1	Автоматизація облікових процесів	Використання спеціалізованих програм (АС «Казначейство», e-Data, Прозорро) для обліку фінансів та витрат. Скорочення ручного введення даних
2	Інтеграція з державними системами	Взаємодія з Державною казначейською службою, податковими органами та іншими державними реєстрами. Автоматичне оновлення даних
3	Електронний документообіг	Використання цифрових накладних, актів виконаних робіт, фінансових звітів. Запровадження електронного підпису
4	Впровадження хмарних технологій	Доступ до фінансових даних у реальному часі. Використання сертифікованих державних серверів для зберігання інформації
5	Підвищення рівня безпеки даних	Застосування шифрування, двофакторної аутентифікації, резервного копіювання для захисту від кібератак
6	Прозорість та аналітика	Автоматизоване формування звітів, аналіз витрат, прогнозування бюджету. Публікація даних на відкритих платформах (spending.gov.ua)
7	Оптимізація ресурсів і зниження витрат	Скорочення витрат на паперовий документообіг, оптимізація процесів перевірки та затвердження бюджетних операцій

Джерело: самостійно розроблено авторами

Особливості аудиту витрат у бюджетних установах та сучасні інструменти внутрішнього аудиту витрат згруповано в табл. 2. Аудит витрат у бюджетних установах є важливим механізмом забезпечення ефективності використання державних коштів.

Його особливості включають:

- чітку нормативно-правову регламентацію, що вимагає дотримання положень чинних законодавчих актів;
- контроль цільового використання бюджетних коштів, що допомагає попереджати фінансові порушення та корупцію;
- фокус на ефективність і економічність, що дозволяє оптимізувати витрати та підвищити якість послуг, які фінансуються з бюджету;
- прозорість аудиторських процедур, що забезпечує відкритість фінансової діяльності бюджетних установ для громадськості та контролюючих органів;
- оцінку ризиків і внутрішнього контролю, що дає змогу визначити слабкі місця у фінансовому менеджменті установи та розробити заходи щодо їх усунення.

Загалом, аудит витрат у бюджетних установах спрямований не лише на перевірку відповідності видатків законодавчим нормам, а й на підвищення ефективності бюджетних витрат, що є основою для сталого розвитку державних фінансів [8, с. 213]. Основними перевагами цифровізації обліку та внутрішнього аудиту витрат є забезпечення прозорості та контролю, підвищення ефективності та швидкості, досягнення високої точності та надійності, а також покращення доступності даних (рис. 1).

Цифровізація цих процесів у бюджетних установах є необхідним етапом для посилення ефективності, прозорості та надійності управління фінансовими ресурсами [9, с. 172]. Запровадження сучасних інформаційних систем і технологій сприяє автоматизації облікових та аудиторських процедур, забезпечує доступ до фінансової інформації в режимі реального часу та знижує ризики фінансових порушень.

Також вважаємо за необхідне розглянути сучасні концептуальні засади обліку і внутрішнього аудиту витрат у бюджетних установах у цифровізації господарських процесів (табл. 3).

Таблиця 2 – Особливості аудиту витрат у бюджетних установах та сучасні інструменти внутрішнього аудиту витрат

№	Особливості	Характеристика
1	Дотримання законодавства	Аудит здійснюється відповідно до чинного законодавства України
2	Цільове використання коштів	Аналіз відповідності витрат запланованому бюджету та державним програмам
3	Контроль ефективності та економічності	Оцінка раціональності використання бюджетних коштів для досягнення максимального результату
4	Запобігання фінансовим порушенням	Виявлення фактів нецільового використання коштів, завищення витрат та можливих корупційних схем
5	Документальна перевірка	Аналіз первинних документів, договорів, звітності та бухгалтерських реєстрів
6	Моніторинг внутрішнього контролю	Оцінка ефективності системи внутрішнього фінансового контролю та управління ризиками

Джерело: самостійно розроблено авторами

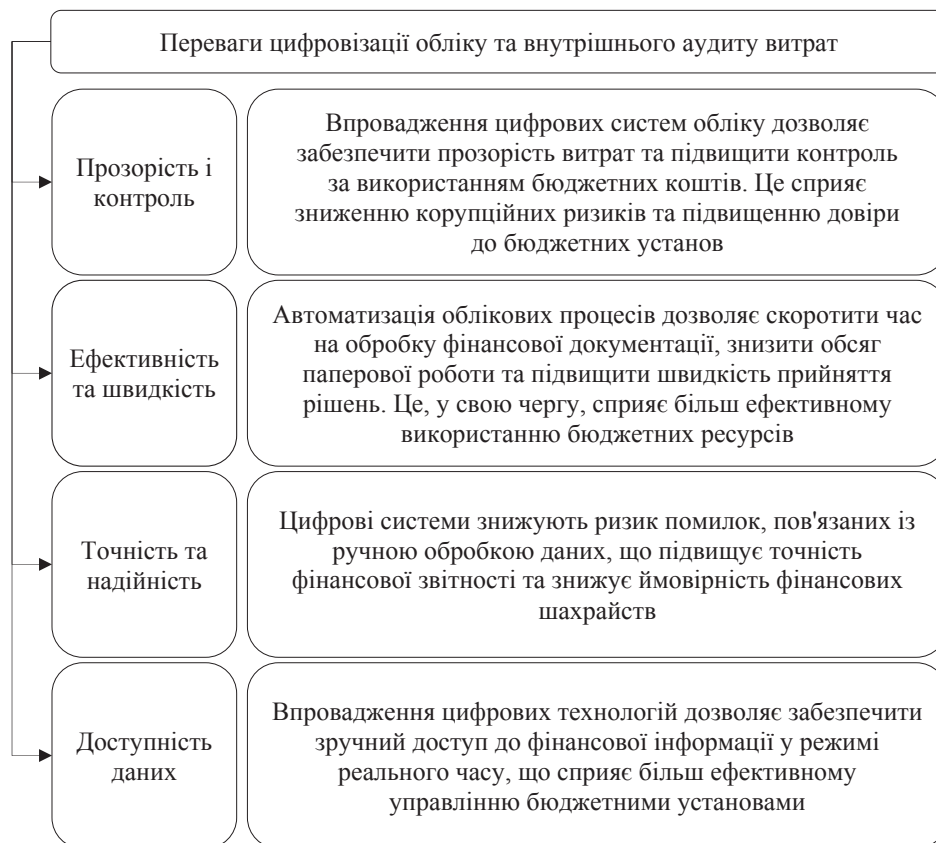

Рисунок 1 – Переваги цифровізації обліку та внутрішнього аудиту витрат

Джерело: самостійно розроблено авторами

Таблиця 3 – Концептуальні засади обліку і внутрішнього аудиту витрат у бюджетних установах у цифровізації господарських процесів

№	Засади	Характеристика
1	Програмні комплекси (АС «Казначейство», e-Data, ProZorro, Spending.gov.ua)	Використання автоматизованих систем для аналізу та перевірки витрат, забезпечення прозорості бюджетних операцій
2	Методи цифрового аналізу (Big Data, BI-системи)	Використання технологій аналізу великих даних для виявлення аномалій та ефективності розподілу ресурсів
3	Електронний документообіг (EDS, М.Е.Дос, СЕВ ОБВ)	Автоматизація перевірки документів, використання електронного підпису та зменшення паперового документообігу
4	Ризик-орієнтований підхід	Аналіз ризиків та вразливостей у витратах, пріоритизація перевірок на основі рівня ризику
5	Контрольні чек-листи та матриці відповідності	Використання стандартних переліків контрольних питань для уніфікації перевірки витрат
6	Фінансовий моніторинг і аналітичні панелі	Візуалізація витрат та трендів за допомогою інструментів аналітики (Tableau, Power BI)
7	Блокчейн для забезпечення прозорості фінансових операцій	Пілотні проекти із застосуванням технології розподіленого реєстру для контролю бюджетних коштів

Джерело: самостійно розроблено авторами

Таким чином, облік і аудит витрат у бюджетних установах забезпечує ефективний контроль за використанням коштів, а впровадження сучасних цифрових інструментів підвищує прозорість і зменшує корупційні ризики. Це, у свою чергу, сприяє підвищенню довіри до фінансових процесів і забезпечує більш точну та оперативну інформацію для прийняття управлінських рішень.

Висновки. У результаті проведеного аналізу можна зробити висновок, що цифровізація обліку та внутрішнього аудиту витрат у бюджетних установах є важливим кроком на шляху до підвищення ефективності управління державними фінансами. Вона дозволяє забезпечити прозорість фінансових операцій, зменшити ризики корупції та покращити доступність даних для громадськості та контролюю-

ючих органів. Впровадження сучасних інформаційних систем і технологій сприяє автоматизації облікових та аудиторських процесів, що, в свою чергу, дозволяє зменшити витрати та підвищити точність і надійність обробки фінансової інформації.

Таким чином, цифровізація в обліку та аудиті витрат не лише підвищує ефективність фінансового управління, але й забезпечує більш високий рівень безпеки даних та знижує ризики фінансових порушень. Вона створює умови для більш оперативного прийняття управлінських рішень, покращує контроль за використанням бюджет-

них коштів та забезпечує підвищення довіри до фінансових процесів у бюджетних установах. Впровадження інноваційних технологій, таких як Big Data, ВІ-системи та блокчейн, відкриває нові можливості для поліпшення управлінської практики в державному секторі. Подальші перспективи дослідження цієї теми включають глибше вивчення впливу цифровізації на ефективність внутрішнього аудиту та обліку витрат у бюджетних установах, а також дослідження можливостей інтеграції новітніх технологій для оптимізації фінансових процесів у державному секторі.

Список використаних джерел:

1. Бардаш С.В., Грабчук Л.І. Цифрові технології в сфері бухгалтерського обліку: основні можливості та ризики. *Ефективна економіка*. 2021. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2021/20.pdf (дата звернення: 15.03.2025).
2. Муравський В. В. Комп'ютерно-комунікаційна форма обліку: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 486 с.
3. Кузь В.І. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах цифровізації господарських та управлінських процесів. *Бізнес-інформ*. 2021. № 6. С. 197–204.
4. Пуцентейло П.Р., Довбуш А.В. Основні вектори розвитку бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки. *Інноваційна економіка*. 2021. № 3–4 (87). С. 140–151.
5. Соколенко Л.Ф. Розвиток процесів цифровізації як передумова трансформації організаційно-методичних засад бухгалтерського обліку. *Економіка, управління та адміністрування*. 2019. № 4. С. 167–175.
6. Лубенченко О.Е., Костирко Р. О., Шульга С.В., Василюк М.М. Формування облікової політики закладів охорони здоров'я в новітніх умовах їх реформування. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2021. Том 5. № 40. С. 167–177.
7. Савків У.С., Кузьмін Т.Л. Удосконалення ведення бухгалтерського обліку та формування звітності в умовах цифрової економіки. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2023. Вип 19. Т.2. С. 87–95.
8. Василюк М.М. Умови забезпечення та чинники впливу на якість аудиторських послуг. *Інноваційна економіка*. 2015. Вип. 1 (56). С. 212–215.
9. Король С.Я., Ключко А.О. Цифрові технології в обліку і аудиті. *Держава та регіони*. 2020. №1 (112). С. 170–176.

References:

1. Bardash, S. V., & Hrabchuk, L. I. (2021). Tsyfrovі tekhnolohii v sferі bukhgalters'koho obliku: osnovni mozhlyvosti ta ryzyky [Digital technologies in the field of accounting: main opportunities and risks]. *Efektivna ekonomika*. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2021/20.pdf (in Ukrainian)
2. Muravskiy, V. V. (2018). Komp'yuterno-komunikatsiina forma obliku: monohrafiia [Computer-communication form of accounting: monograph]. Ternopil: TNEU. (in Ukrainian)
3. Kuz, V. I. (2021). Rozvytok buhhalters'koho obliku v umovakh tsyfrovizatsiyi hospodars'kykh ta upravlins'kykh protsesiv [Development of accounting in the conditions of digitalization of business and management processes]. *Biznes-inform*, no. 6, pp. 197–204. (in Ukrainian).
4. Putsenteilo, P. R., & Dovbush, A. V. (2021). Osnovni vektory rozvytku buhhalters'koho obliku v umovakh tsyfrovoy ekonomiky [Main vectors of accounting development in the digital economy]. *Innovatsiina ekonomika*, no. 3–4 (87), pp. 140–151. (in Ukrainian).
5. Sokolenko, L. F. (2019). Rozvytok protsesiv tsyfrovizatsiyi yak peredumova transformatsii orhanizatsiino-metodychnykh zasad buhhalters'koho obliku [Development of digitalization processes as a prerequisite for transforming organizational and methodological foundations of accounting]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, no. 4, pp. 167–175. (in Ukrainian).
6. Lubenchenko, O. E., Kostyrko, R. O., Shulha, S. V., & Vasyliuk, M. M. (2021). Formuvannia oblikovoi polityky zakladiv okhorony zdorov'ia v novitnikh umovakh yikh reformuvannia [Formation of accounting policies in healthcare institutions in the new conditions of their reform]. *Finansovo-kredytna diial'nist': problemy teorii ta praktyky*, tom 5, no. 40, pp. 167–177. (in Ukrainian).
7. Savkiv, U. S., & Kuzmin, T. L. (2023). Udoskonalennia v vedenni buhhalters'koho obliku ta formuvannia zvitnosti v umovakh tsyfrovoy ekonomiky [Improvement of accounting and reporting in the digital economy]. *Aktual'ni problemy rozvytku ekonomiky rehionu*, no. 19, t. 2, pp. 87–95. (in Ukrainian).
8. Vasyliuk, M. M. (2015). Umovy zabezpechennia ta chynnyky vplyvu na iakist audytors'kykh posluh [Conditions of provision and factors influencing the quality of audit services]. *Innovatsiina ekonomika*, no. 1 (56), pp. 212–215. (in Ukrainian).
9. Korol, S. Ya., & Klochko, A. O. (2020). Tsyfrovі tekhnolohii v obliku i audyti [Digital technologies in accounting and auditing]. *Derzhava ta rehiony*, no. 1 (112), pp. 170–176. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 18.04.2025